

3.

TILL ÅHÖRANDE AV DET OFFENTLIGA FÖREDRAG

VARMED

PROFESSORN I NORDISK KULTURHISTORIA OCH FOLKLIVSFORSKNING
FILOSOFIEDOKTORN

JOHAN GABRIEL NIKANDER

DEN 3 MARS 1922

TILLTRÄDER SITT ÄMBETE

INBJUDAS

VETENSKAPENS GYNNARE, IDKARE OCH VÄNNER

VÖRDSAMT

AV

HUMANISTISKA FAKULTETENS VID ÅBO AKADEMI
DEKANUS

PER OLOF VON TÖRNE

ÅBO 1922

ÅBO TRYCKERI OCH TIDNINGS AKTIEBOLAG

VID AKADEMIENS HÖGTIDLIGA INVIGNING den 11 oktober 1919 meddelade viceordföranden i Stiftelsens för Åbo Akademi Styrelse, Bankdirektören Josef Lönnblad, att Godsägaren, Konsul Feodor Kiseleff jämte några personer, vilka önskade icke bliva namngivna, donerat ett belopp av sammanlagt en halv miljon mark för upprättandet vid Akademien av en professur i Nordisk kulturhistoria och folklivsforskning. Senare ökades det belopp, som avsetts att utgöra grundplåt för professuren, yttermera av den nämnde donatorn med 200,000 mark. En professur sådan som den här ifrågavarande föll inom ramen för det program Akademiens grundläggare tänkt sig såsom norm för dess första utveckling. Under vårterminen 1920 var frågan om professurens inrättande och besättande föremål för behandling inom Humanistiska fakulteten, som i saken införskaffade utlåtanden av Professor Carl von Bonsdorff i Helsingfors och Intendenten Doktor N. E. Hammarstedt i Stockholm. Någon svårighet vållade avgränsningen av professurens läroområde. I medlet av april månad kunde Fakulteten till Konsistorium inlämna sin slutliga hemställan om professurens upprättande, varpå Konsistorium den 17 i samma månad beslöt till Kansler ingå med förslag härom och samtidigt även hemställa, att professuren efter donator måtte benämnas „Kiseleffska professuren i Nordisk kulturhistoria och folklivsforskning.“

Om sin levnad och tidigare verksamhet har Professor Nikander lämnat följande uppgifter:

JOHAN GABRIEL NIKANDER är född den 21 maj 1884 i Bjärnä å Mathildedals bruk; föräldrar: brukspatronen Mikael Ferdinand Nikander och Constance Adolfinia Peterzens. Genomgick Svenska klassiska lyceum i Åbo. Blev student den 31 maj 1902. Inskrevs i Västfinska avdelningen och sedermera i Åbo avdelning. Filosofie kandidat den 14 dec. 1904, filosofie magister utan sollemn promotion 1909; filosofie licentiat den 5 jan. 1915; filosofie doktor utan sollemn promotion 1920.

Andre lärare vid Svenska Folkakademien under åren 1908—1911, föreståndare för Mellersta Nylands folkhögskola 1911—1912, föreståndare för Borgå folkhögskola 1912—1916. 1917 utnämnd till docent i Nordisk kulturhistoria vid Helsingfors universitet. Tjänstgjorde under åren 1913, 1917 och 1919 såsom föreläsare i folkkunskap samt nordisk historia vid akademiska sommarkurserna i Åbo. Direktör för Svenska folkakademien 1917—20. Har läsåret 1920—1921 samt höstterminen 1921 enligt förordnande förestått den vakanta Kiseleffska professuren i Nordisk kulturhistoria och folklivsforskning vid Åbo akademi. Kallad till innehavare av nämnda professur den 20 december 1921. Har under somrarna 1908 och 1915 studerat vid Svenska riksarkivet med understöd av kanslersmedel. Har under åren 1908—16 företagit flere etnografiska forskningsresor på uppdrag av Svenska Litteratursällskapet samt till sällskapet inlämnat 12 samlingar etnografiska och folkloristiska anteckningar. Tillhörde Svenska litteratursällskapets styrelse 1917—1918. Medlem av Historiska samfundet i Finland 1920 och av Sällskapet för Finlands geografi samma år.

PUBLIKATIONER:

„Jacob Tengströms verksamhet i Finska Hushållningssällskapet“ (i Svenska Litteratursällskapets Förhandlingar och Uppsatser 21) 1908.

„Jul och nyår på Åland“ (i Festskrift till Feilberg) 1911.

„Den kateketiska undervisningen i Åbo stift vid 19:de seklets ingång“. (Svenska Litt. sällsk. skrifter, tom C.) 1911.

„Jacob Tengström såsom akademisk lärare och biskop intill 1808“, Helsingfors 1913.

„Andliga strömningar i Åbo under den gustavianska tiden“. (Finsk Tidskrift LXXIV) 1913.

„Språkgränsen efter 1800“ (Svenskt i Finland) 1914.

„Fruktbarhetsriter under årshögtiderna hos svenskarna i Finland“ (ingår i Svenska Litteratursällskapets Folkloristiska och etnografiska studier I) 1916.

„Byar och gårdar i Helsinge 1750—1865“, 1916.

„Finländska herrgårdar under den gustavianska tiden“ (Historisk Tidskrift för Finland 1917).

Vid möte den 31 maj fattade Delegationen beslut om professurens inrättande på föreslaget sätt. Den 4 juni kunde Konsistorium förordna docenten vid Helsingfors universitet Johan Gabriel Nikander att tillvidare bestrida professuren.

Emellertid hade Humanistiska fakulteten tidigare även föreslagit docenten Nikanders kallande till innehavare av den tillärnade professuren. Sedan fakulteten, som under läsåret 1920—1921 icke varit beslutför, med ingången av höstterminen 1921 åter blivit fulltalig, förnyade den i en motiverad hemställan till Kansler sitt förslag om docenten Nikanders kallande. Efter företagen ingående prövning i saken insände Konsistorium jämte sitt förord fakultetens hemställan till Kansler, som den 20 december förklarade sig kunna omfatta förslaget om kallelse, för vilket enligt Kanslers förmenande anförts tillfyllestgörande skäl, och därhos samma dag utnämnde docenten Nikander till förste innehavare av Kiseleffska professuren i Nordisk kulturhistoria och folklivsforskning.

Professor Nikanders offentliga tillträdesföreläsning fredagen den 3 mars 1922 behandlar „*Den svenska folklivsforskningens uppgifter i Finland.*“

Åbo i februari 1922.

PER OLOF VON TÖRNE.

„Nyttighetstendenser vid Åbo akademi under den gustavianska tiden“ (Åbo Akademi-kommittés Årsskrift 1917).

„Några herrgårdsbyggnader från empiretiden“ (Finsk Tidskrift LXXXV) 1918.

„Politiska opinioner i Gustav III:s Finland“ (Sv. Litt. sällsk. Förh. o. Upps. 32) 1919.

I verket „Herrgårdar i Finland“ författat uppsatserna:

„Hertonäs“, 1920 och tillsammans med K. K. Meinander „Åminne“, 1920.

I verket „Det svenska Finland“ författat kapitlen:

„Byar och gårdar“ och „Det svenska språksområdet under historisk tid“ samt avsnitten „Åbo skärgård“ och „Folklynnnet i Åboland“. Är redaktör för nämnda båda verk.

„Byråkratien i strid med folkseden“ (Historisk Tidskrift f. Finl. 1921).

„Näringsfång och folkkaraktär i svenska Österbotten“ (Etnologiska studier tillagnade N. E. Hammarstedt) 1921.

„Handelsborgare och gåldbönder“ (i Arkiv för Svenska Österbotten I) 1921.